

Družbeno soglasje o razvoju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji?

■ **Anton Meden**, prof. dr., je oče petih otrok in predsednik Zveze aktivov svetov staršev Slovenije. Več kot deset let si prizadeva za povezovanje staršev in njihovo dejavno sodelovanje v šolskem sistemu. Je redni profesor na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani.

V Zvezi aktivov svetov staršev Slovenije (ZASSS) smo aprila 2018 objavili dokument Za prihodnji razvoj slovenskega šolstva (Predlogi ZASSS, 2018), v katerem smo med drugim zapisali, da v ZASSS »pričakujemo, da bo pristojno ministrstvo takoj po začetku naslednjega mandata odprlo široko razpravo, v kateri bomo zajeli mnenja in argumente strokovnjakov iz teorije in predvsem iz prakse, pa tudi staršev in drugih deležnikov (na primer gospodarstva), ki so v stiku z učenci«. Pričakovanje se je nanašalo na razpravo o vsebini poučevanja oziroma učnih načrtih. Na predstavitvi dokumenta javnosti (ZASSS, 2019) pa smo izrazili pričakovanje, da bomo v Sloveniji stopili na pot oblikovanja družbenega dogovora o razvoju šolstva.

Koliko smo v dveh letih napredovali?

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je v prvi polovici leta 2019 organiziralo javno razpravo o Beli knjigi, ki je bila opravljena v petih regijskih središčih. Nato v zvezi s tem nismo zaznali dogajanja, 17. januarja letos pa je ministrstvo objavilo imena članov strokovnega telesa za pripravo nove Bele knjige o vzgoji in izobraževanju (Izobraževalni sistem ..., 2020). Hitro je sledil odziv strokovne javnosti (Tresla se je gora ..., 2020), čez nekaj časa tudi razprava v Državnem zboru (20. nujna seja ..., 2020). Dogajanje je spremljalo več medijskih objav, med njimi Tarča na TV Slovenija, ki je bila 6. februarja 2020 (Tarča: Šolstvo, 2020) in v kateri je minister Pikalo omenil analizo. Ta navedba je sprožila razpravo med ministrstvom in Pedagoškim inštitutom o tem, ali je bila opravljena analiza ali povzetek (Žagar, 2020). Ne glede na to, kako lahko ta dokument imenujemo, je dejstvo, da na

straneh in si ustvarijo svoje mnenje, v nadaljevanju tega prispevka pa želim izpostaviti nekaj razmislekov starša o pristopih in vsebinah, ki naj bi pripeljali do dokumenta, ki ga na kratko imenujemo Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju.

Ali Belo knjigo potrebujemo?

Preden odgovorjamo na to vprašanje, moramo razjasniti (se dogovoriti), kaj razumemo pod tem pojmom. Sprejeta opredelitev je, da naj bi bil to sorazmerno kratek dokument s strateškimi usmeritvami za prihodnji razvoj področja. Prejšnji dve beli knjigi (1995 in 2011) sta od tega odstopali tako po velikem obsegu kot po vsebini, ki je v veliki meri tudi operativna. Zato je gotovo na mestu, da se najprej zedinimo, za kakšen dokument gre. Omenjena razprava v Državnem zboru (20. nujna seja ..., 2020) je bila zelo na strani kratkega strateškega dokumenta,

dan, ko pišem ta prispevek, javnosti še ni dostopen. Pa ni moj namen razpravljati o navedenem dogajanju ali soditi o tem, koliko smo napredovali. Bralcem priporočam, da se sprehodijo po navedenih spletnih

operativni naj bi sledil kasneje. Sam zagovarjam še širši okvir in bolj ambiciozen pristop k takemu dokumentu. Kar potrebujemo, je strateška usmeritev razvoja vzgoje in izobraževanja, ki bo imela za sabo široko družbeno soglasje. Torej gre za več kot za projekt enega ministra, razvoju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji bi morali začrtati smer, v katero bi verjeli vsi ali vsaj velika večina deležnikov in bi se je potem, ne glede na politično ali katero drugo usmeritev, tudi držali. V skandinavskih državah, na katere se v javnosti pogosto sklicujemo, je to uspelo. Mogoče se zdi v Sloveniji tako družbeno soglasje spričlo velikokrat omenjenih raznovrstnih partikularnih interesov, ki so zelo prisotni tudi v šolstvu, utopično, prepričan pa sem, da je vredno poskusiti. Če na to pot ne bomo stopili, do cilja gotovo ne bomo prišli in svojim otrokom smo dolžni vsaj resen poskus.

Kako se lotiti naloge?

V ZASSS zagovarjamo širok posvetovalni krog. Nikogar, ki ima željo prispevati mnenje, podatke, argumente, ne bi smeli spregledati. Javne razprave, ki jih je organiziralo ministrstvo, so izkazale širino, seveda pa se je treba zavedati tudi njihovih omejitev (v Ljubljani so bile na primer razprave omejene na tri minute). Zagotovo so te razprave koristna, nikakor pa ne zadostna podlaga za nadaljevanje procesa. Tega nadaljevanja si prav tako ne predstavljam v obliki pred javnostjo skritega dela majhne skupine ljudi, ne glede na njihov ugled in kompetence. Pričakovati je namreč, da izdelek, ki bo nastal na tak način, po objavi ne bo deležen vsesplošnega aplavza, ampak precejšnjega plazu kritik tistih, ki niso mogli sodelovati pri njegovem nastajanju.

Zato ponujam v razmislek drugačen pristop – razvoj vsebine naj bo ves čas na očeh javnosti, ključne skupine deležnikov pa pozvane k sodelovanju. V sedanjem trenutku bi na primer pričakoval čimprejšnjo objavo povzetkov javne razprave (pri čemer naj ostanejo objavljeni tudi izvorni posnetki in dokumenti), prav tako analize, beleženje in potem spet povzemanje in analiziranje odzivov ter s tem napredovanje proti končnemu cilju.

Ministrstvo, ki je po svoji funkciji poklicano, da vodi postopek, pa bo moralo zelo

jasno in trdno postaviti pravila sodelovanja/komunikacije: spoštljivost, odgovornost in argumentiranost prispevkov. Neizogibno se bodo seveda pojavile razlike in tudi nasprotja, zato bo moralo biti jasno, da v takih primerih ne bo smelo odločati ne število ne 'mišice' zagovornikov različnih mnenj, ampak izključno argumenti, temeljni ključ za tehtanje le-teh pa naj bo dobrobit otrok, ki si zaslužijo najboljšo vzgojo in izobraževanje, ki smo jim ju kot družba sposobni dati. Obvladovanje in usmerjanje takega širokega dialoga je zagotovo izredno težka naloga (sploh v pregovorno nesložni Sloveniji), verjamem pa, da ne nemočemo.

Zgodovinski spomin

Pomembno se mi zdi spomniti, da pri oblikovanju strategije razvoja in iskanju družbenega soglasja zanjo najbrž ni treba začeti iz nič. Zagotovo je koristno, če vsem sodelujočim prikličemo v spomin nekatere dokumente, ki so že bili deležni precejšnje mere soglasja. Izpostavil bi enega (ki pa ni edini), to je tako imenovano Delorovo poročilo 1996 (Delors, 1996). Objavljeno je bilo malo pred prelomom tisočletja, kot koncept izobraževanja prihodnosti pa je izpostavilo vseživljenjsko učenje in štiri temelje izobraževanja (učiti se, da bi vedeli; učiti se delati; učiti se živeti skupaj; učiti se biti). Vseživljenjsko učenje je še vedno 'moto' številnih razprav, medtem ko so 'štirje stebri' nekoliko utonili v pozabo, čeprav niso preseženi in niso nič manj aktualni kot vseživljenjsko učenje in čeprav so bili takrat, ko se je o njih še govorilo, podobno pozitivno sprejeti kot vseživljenjsko učenje. Kot rečeno, to najbrž ni edini primer 'pozabljenih' dokumentov, ki pa lahko, če jih prikličemo v (javni) spomin, precej olajšajo (ponovni) začetek razprave o smeri, v katero želimo napredovati.

Vloga organiziranih staršev

V ZASSS smo prepričani, da so pogledi in argumenti staršev, ki se izoblikujejo v organiziranem procesu sodelovanja zelo raznolikih posameznikov, ki pa jim je skupna »pravica in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke« (Ustava RS, 54. člen), pomembni za oblikovanje

kakovostne vsebine strateškega razvojnega dokumenta. Ker so starši tako heterogena skupina, se namreč v organiziranem dialogu med njimi obrusijo vsi partikularni interesi, tako poklicni in stanovski kot politični in nazorski. Edina skupna točka, ki ostane, so otroci in njihova dolgoročna korist. Zato prisotnost staršev v dialogu z drugimi deležniki lahko pomaga pri usklajevanju partikularnih interesov, ki sem jih omenil prej, in vzdrževanju osredotočenosti procesa na otroke.

Dodatno lahko organizirani starši kot predstavniki najštevilčnejše skupine deležnikov v tem dialogu prispevajo k pridobivanju čim širšega družbenega soglasja k usmeritvam, ki bi jih v procesu izoblikovali. Prepričan sem tudi, da so starši zaradi ljubezni do otrok in odgovornosti za njihov razvoj tudi dovolj motivirani, da bodo svojo vlogo dobro opravili.

Verjamem, da so vsebinski prispevek, družbeni potencial in motiviranost trije dovolj močni razlogi, ki bodo tistega, ki bo nadaljeval proces oblikovanja strategije razvoja vzgoje in izobraževanja v Sloveniji ter iskanja družbenega soglasja zanjo, prepričali, da vključenost organiziranih staršev lahko pomembno prispeva k uspehu. ◀

Viri

- 20. nujna seja: Odbor za izobraževanje, znanost, šport in mladi (2020). Ljubljana: Državni zbor RS, 4. februar 2020. Dostopno na: <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/izbranaSejaD?mandat=VIII&seja=21%202002.%20Nujna&uid=41F9EF152179C675C12584FD002492C>.
- Delors, Jacques (1996): *Learning: the treasure within; report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century (highlights)*. UNESCO. Dostopno na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000109590>.
- *Izobraževalni sistem je ključni generator prihodnosti* (2020). Ljubljana: MIZŠ. Objavljeno 17. januarja 2020. Dostopno na: <https://www.gov.si/novice/2020-01-17-izobrazevalni-sistem-je-kljucni-generator-prihodnosti/>.
- *Predlogi zveze aktivov svetov staršev Slovenije (ZASSS): »Za prihodnji razvoj slovenskega šolstva«* (2018). Ljubljana: Zveza aktivov svetov staršev Slovenije. Objavljeno 24. aprila 2018. Dostopno na: <http://www.zasss.si/documents/Predlogi%20ZASSS%20za%20prihodnji%20razvoj%20slovenskega%20solstva.pdf>.
- *Tarča: Šolstvo* (2020). Ljubljana: RTV SLO. Predvajano 6. februarja 2020. Dostopno na: <https://4d.rtvlo.si/arhiv/tarca/174670150>.
- *Tresla se je gora, rodila se bo bela miš* (2020). Petición. Objavljeno 20. januarja 2020. Dostopno na: <https://www.peticija.online/belamis>.
- *Ustava Republike Slovenije* (1991). Uradni list RS. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1>.
- ZASSS (2019): *Za prihodni razvoj slovenskega šolstva*. Objavljeno 30. januarja 2019. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=sMrAm7feEDg>.
- Žagar, Igor Ž. (2020): *Nekaj dodatnih pojasnil glede domnevnih analiz, ki naj bi jih za pripravo Bele knjige pripravil Pedagoški inštitut*. Objavljeno 12. februarja 2020. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dostopno na: <https://www.pei.si/nekaj-dodatnih-pojasnil-glede-domnevnih-analiz-ki-naj-bi-jih-za-pripravo-bele-knjige-pripravil-pedagoški-institut/>.